

ASPECTE ALE POLITICII PARTIDULUI MUNCITORESC ROMÂN DIN BANAT ÎNTRE ANII 1948–1952

Marieta RUBANEȚ

Liceul Teoretic „Vlad Țepeș” Timișoara

Abstract: Fractionism reveals dissensions within the core of power. The struggle for power started between the political leaders of the Romanian Workers' Party, the political divergences and the beginning of the landing of the Ana Pauker-Teohari Georgescu-Vasile Luca group, so that power is seized by the second rank leaders. The year 1950 prepares the political victory of comrade Gheorghe Gheorghiu-Dej, who will inaugurate – through the effort of de-Sovietization – the era of national communism.

The ideological revolution of the period 1948–1950 had heroes and victims, but also faithful bearers of the red banner, with the sickle of the peasant proletariat, with which lives, illusions, destinies were reaped, and with the ideological hammer with which they fought, well implemented in the Romanian soil, the supporting pillars of the enormous political construction. It was necessary for other victims and other heroes to snatch these pillars of support for the communist-totalitarian political construction, for the political scaffolding to collapse in 1989.

Forced industrialization was one of the components of Stalinist ideology. Industrialization drove away the picturesque ox-cart, which passed on the dusty roads of Romanian villages, from the existence of Romanian peasants.

Transferred to the cities, the peasants thickened the ranks of the working class, in the stage of illiteracy and ignorance in which they found themselves, many of them taking control of local political power in the towns and villages of the people's republic. An excuse was found for the enthusiasm, often sincere, of these working class heroes. For a large part of these humble people, who lived, still in the Middle Ages, in the twentieth century, a block of flats and a job in a factory became the great benefits of communism. That, later, the price of these minor benefits was paid for a few decades by an entire nation is no less true.

Keywords: ideology, Romanian Workers' Party, basic organization, Banat region, factionalism, press, economic plan

Scurta perioadă cuprinsă între proclamarea Republicii Populare Române, la 30 decembrie 1947, și începutul noului deceniu a fost marcată de schimbări fundamentale în istoria României.

Trecerea de la monarhie la republică a antrenat, în primul rând, modificarea întregului cadru instituțional. Dar prin instaurarea puterii politice reprezentată de Partidul Comunist din România, coordonat de liderii de la Kremlin, regimul politic nou instaurat a marcat o ruptură brutală de coordonatele vieții politice, cât și ale existenței individuale a românilor.

Instaurarea noii puteri de factură comunist-bolșevică, susținută atât din exterior, cât și din interior, de un întreg corp diplomatic de consilieri sovietici, sprijiniți de trupele Armatei Roșii rămase în țară după sfârșitul războiului, pentru a sprijini instaurarea regimului de democrație populară, a fost urmată de reacții diferite, românii trecând de la oportunism la opoziție, prin manifestări – uneori – paradoxale.

Expectativa, deruta, teama dominau contextul ideologic al anului 1948.

Am apelat la documentele originale, cercetate la filiala Timiș a Arhivelor Naționale, cât și la presa perioadei respective, pentru o reconstituire veridică a atmosferei dominantei ideologice.

Am acordat o atenție crescută activității de propagandă, care a susținut – la înalt nivel – demersul de bolșevizare.

M-am referit și la metodele de întărire a vieții de partid, evidențiind modul de organizare a noii puteri și măsurile restrictive impuse – cu o vigilență excesivă – pentru a fi eliminați orice factori perturbatori ai noii ordini politice.

Fracționismul dezvăluie disensiunile din interiorul nucleului puterii. Se evidențiază lupta pentru putere declanșată între liderii politici ai Partidului Muncitoresc Român, divergențele în plan politic și începutul debarcării grupării Ana Pauker-Teohari Georgescu-Vasile Luca, pentru ca puterea să fie acaparată de liderii de rangul doi. Anul 1950 pregătește victoria politică a lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, care va inaugura – prin efortul de desovietizare – epoca comunismului național.

* * *

Reorganizarea politică a P.M.R. în anul 1950 este destinată unui control sporit asupra tuturor sectoarelor de activitate ale societății, cât și asupra vieții private a indivizilor.

Orientarea de bază în această etapă a reorganizării P.M.R.¹ este dată de modelul sovietic. Și în regiunea Banat, modelul sovietic este urmat cu strictețe, după cum se indică în articolul de fond, publicat în nr. 7 din 1951, pp. 3–6, al ziarului sovietic *Partiinoe Strsitelstvoi*, articol tradus de către N. Bulancea și dactilografiat de M. Mărgărit, aflat la Institutul de Studii Româno-Sovietice, patronat de înaltul for al Academiei R.P.R.

Acest articol, cu titlul *Alegerile organelor de partid în organizațiile de bază*, devine îndrumarul de acțiune al tuturor organizațiilor de bază ale P.M.R. din R.P.R.

Pentru întărirea vieții de partid, urmând același model sovietic, oferit de raportul la Congresul al XVII-lea al P.C. al URSS din 1934, la care Stalin afirmase: „După ce linia justă a fost dată², după ce doctrina a fost rezolvată, izbânda depinde de munca organizatorică, de organizarea luptei pentru traducerea în viață a liniei partidului, de alegerea justă a oamenilor, de verificarea împlinirii hotărârilor luate de organele conducătoare”, se concepe un îndrumar pentru o cât mai bună pregătire a activului de partid.

Îndrumarul prevede organizarea de seminarii organizate de către comitetele regionale P.M.R.³

Activul de partid va fi întrunit în funcție de sarcinile care le stau în față activiștilor.

Instructorii P.M.R. vor participa la aceste seminarii câte „6–7 zile anual”.

Șefii de secții ale comitetelor raionale P.M.R. și ale celor orășenești vor participa la seminarii speciale câte „8 zile anual”.

Șefii de sectoare vor fi instruiți în cadrul unor seminarii cu durata de „4–5 zile” anual.

Instructorii P.M.R. de pe lângă comitetele raionale și orășenești vor participa și la seminarii anual, pe durata a 6–7 zile.

Secretarii organizațiilor de bază din cadrul diferitelor întreprinderi vor fi instruiți – la rândul lor – o durată mai scurtă de timp, dat fiind faptul că ocupă un loc mai jos pe scala ierarhică a P.M.R., respectiv câte 3 zile anual⁴.

¹ Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș (în continuare A.N., S.J.T.), fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 8/1951, f. 165.

² *Ibidem*, f. 243.

³ *Ibidem*, f. 246.

⁴ *Ibidem*.

Îndrumările sunt transmise Regionalei P.M.R. Timișoara, la 21 noiembrie 1951, de către Zina Brancu⁵.

În afară de aceste instructaje anuale, la 1 august 1951, într-o notă a Cancelariei secretariatului, cu caracter „strict confidențial”, adresată Comitetului Regional P.M.R. Timișoara, se comunică faptul că Secretariatul C.C. al P.M.R. a hotărât recrutarea a

4 „tovarăși” din regiune, pentru a fi înscriși în anul al II-lea al Institutului de Studii Politice⁶.

Condițiile pe care trebuiau să le respecte cei propuși pentru o specializare superioară se regăsesc încă din perioada reorganizării organizațiilor de bază ale P.M.R., de la începutul anului 1950.

Dacă adeziunea la P.M.R. s-a făcut, în perioada 1948–1949, în mod liber, în funcție de opțiunea individuală a fiecăruia de a deveni membru al P.M.R., restricționări severe fiind impuse celor care aveau o activitate politică sau o poziție socială în totală contradicție cu programul P.M.R., ca liderii partidelor istorice, marii financiari, etc., începe perioada epurărilor, treptat orientarea politică nemaiputând constitui un paravan de protecție contra rigorilor politico-ideologice. Mulți indivizi cu o situație incertă au optat pentru o adeziune zgomotoasă la noua cauză politică, fie din oportunism, carnetul P.M.R. garantându-le puterea după care tânjeau când, în parcursul existențial propriu, au înregistrat eșecuri, personalitatea fiindu-le subminată și conștiința încărcată de frustrări, antidotul acestor suferințe plasându-i, în sfârșit, în arealul puterii, în timp ce alții, fără prea mult entuziasm, au înțeles să ofere o adeziune formală, ca un element de protecție contra unor vicisitudini posibile, o mare parte fiind formată și din categoria celor care, temându-se de consecințele instaurării unui alt tip de regim politico-ideologic, s-au grăbit să simuleze confirmarea totală, pentru a nu fi descoperiți pentru activitățile lor anterioare, care puteau deveni „subversive” prin ideologia promovată de P.M.R.

Originea socială sănătoasă s-a impus, din start, ca un criteriu⁷ primordial de selecție, fiind promovați – cu prioritate – în activități și funcții de răspundere pe linia P.M.R. cei proveniți din familii de muncitori sau țărani săraci, cel mult mijlocași. Mai erau admiși cu oarecare rezerve și cei proveniți din familii de funcționari sau mici meseriași.

Se poate remarca faptul că intelectualii constituiau, indiferent de starea lor socială și materială precară, o categorie omisă din calculele promovărilor pe baza originii.

Vigilența și spiritul partinic⁸ sunt cerințe pe care trebuie să le probeze membrii de partid pentru a fi promovați în ierarhia P.M.R.

Trebuiau, de asemenea, să fie legați de țară și familie⁹, ceea ce presupune o unificare justă a relațiilor de rudenie.

Cei care aveau rude în statele capitaliste, indiferent de prestația lor politică și convingeri, erau elemente periculoase prin potențialele lor relații dincolo de Cortina de Fier.

De asemenea, o carieră politică cerea tinerețe, vârsta celor promovați – spre studii superioare – fiind de maxim 35 de ani.

Greutățile familiale deveneau un impediment pentru cei căsătoriți, care-i excludeau pe activiști de la promovări pe linie politică¹⁰.

Moralitatea era un alt criteriu, care atârna greu în balanța selecționărilor.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem*, f. 163.

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ *Ibidem.*

¹⁰ *Ibidem.*

Studiile medii și cunoașterea – chiar la nivel elementar – a unei limbi străine erau cerințele promovării la studii superioare politice.

De asemenea, dacă vreuna din rude suferise o condamnare de drept comun pentru politica dușmănoasă contra clasei muncitoare și a regimului sau pentru activitățile de sabotaj, fapte comise după 23 august 1944, activistul respectiv nu avea șanse de promovare. Înrudirea cu chiar burii era o recomandare negativă, de care, de asemenea, se ținea cont.

Un „tovarăș” al cărui devotament a fost verificat prin activitatea politică și profesională care îndeplinea condițiile anterior expuse și, pe deasupra, era tânăr și sănătos, putea aspira la pregătirea superioară politică și, firește, la o carieră politică de excepție.

Numărul celor admiși la studii superioare politice era restricționat extrem de sever, pe de altă parte, putându-se remarca faptul că doar patru „tovarăși” dintr-o întreagă regiune puteau aspira la o astfel de demnitate.

Un delegat din partea C.C. al P.M.R. urma să sosească la Regionala P.M.R. Banat, unde urma să verifice dosarele celor propuși, care trebuiau păstrate pentru a fi puse la dispoziție¹¹ până la 10 august 1951.

Încă din ianuarie 1950 s-a emis hotărârea C.C. al P.M.R.¹², prin care se înființa Direcția Politică. Scopul acesteia era de întărire a muncii politice de masă în transporturile de orice tip: feroviar, navale, rutiere, aeriene.

Unele sectoare de activitate, ca și cele menționate, au fost vizate prin caracterul lor particular de căi de relaționare între diferite puncte geografice interne, prin măsuri speciale de securitate.

Direcția politică are – ca scop – întărirea muncii politice de masă.

Unitățile Ministerului Transporturilor, având conducerea¹³ pe linie administrativă asigurată prin personal civil, reprezentat de specialiști în domeniile aferente, își dublează efectivele de conducere, fiecare director, șef de secție sau de sector având – prin această directivă – un loții-tor politic.

Direcția Politică, partajată în secții¹⁴ și sectoare politice, veghea la aplicarea hotărârilor partidului și guvernului referitoare direct la transporturi.

Direcția Politică, condusă de un director politic, se subordona direct C.C. al P.M.R.-ului. În afară de întărirea muncii politice, responsabilii politici aveau sarcina de a educa politic întreg personalul încadrat în domeniul transporturilor, de la muncitori la tehnicieni, funcționari sau ingineri. Educația politică se efectua în spiritul „devotamentului neprecupețit pentru patrie, popor, guvernul R.P.R., P.M.R. și genialul învățător al oamenilor muncii de pretutindeni” – se arată în hotărârea C.C. al P.M.R., transmisă Regionalei P.M.R.¹⁵

„Prietenia nezdruncinată cu URSS”, întărită de democrația populară, trebuia menținută prin intermediul responsabililor politici, educați în spiritul internaționalismului proletar, vizând depistarea oricăror abateri de la vigilența pe care trebuiau s-o probeze angajații din transporturi față de elementele „dușmane” clasei muncitoare și puterii de stat.

Disciplina la locul de muncă trebuia respectată cu strictețe, în special în acest domeniu delicat al transporturilor.

Responsabilii politici urmăreau starea de spirit politico-morală a încadraților. Ei prezentau informări direct C.C. al P.M.R.-ului, cu privire la orice manifestare susceptibilă de a crea o fisură

¹¹ *Ibidem*, f. 165.

¹² *Ibidem*, f. 168.

¹³ *Ibidem*.

¹⁴ *Ibidem*.

¹⁵ *Ibidem*.

în monolitul puterii. Tot responsabilii politici se ocupau cu controlul angajărilor, ei fiind cei care efectuau o selecție riguroasă a cadrelor tehnice și administrative.

Direcția Politică era condusă de director¹⁶, având doi locuitori în subordine, dintre care unul răspundea de munca organizatorică și celălalt de munca de propagandă. În cadrul acestei direcții funcționau patru servicii speciale, dintre care unul organizatoric, al doilea răspundea de propagandă, al treilea se ocupa cu evidența cadrelor, existând – pe lângă acestea – un secretariat tehnic. Serviciul organizatoric, la rândul său, se împărțea în trei sectoare: unul destinat organelor P.M.R., al doilea se ocupa de organizarea muncii și al treilea se ocupa de organizarea muncii în cadrul U.T.M. Un șef de serviciu, aflat la conducerea serviciului organizatoric, coordona activitatea din cadrul celor trei sectoare, pe baza unui plan de muncă stabilit de Direcția Politică.

Sectorul muncii cu organele de partid avea 15 instructori, fiecare funcționând pe lângă direcțiile regionale și sectoarele politice ale unităților cu profil de transporturi, care erau subordonate direct Ministerului Transporturilor.

Acești instructori se ocupau cu prelucrarea sarcinilor la nivelul Direcției Regionale. În cadrul Serviciului organizatoric al organelor sindicale erau încadrați alți patru instructori. Ei mediau legătura dintre unitățile din cadrul transporturilor și Uniunea Sindicatelor din Transporturi și Telecomunicații, controlând modul de desfășurare a activității sindicale.

Pentru întărirea vieții de partid și a organizațiilor de masă din județul Timiș a fost elaborat un plan de muncă pe durata ultimului trimestru al anului 1950, pe probleme.

Întărirea vieții de partid¹⁷ devenise obiectul principal pentru atingerea căruia s-a hotărât să fie mobilizate organizațiile de masă a căror activitate era coordonată, discret, de către activiștii P.M.R.

Creând iluzia diversității politice și pluralismului posibilităților de opțiune, s-a stimulat crearea unor organizații așa-zise de masă, pentru ca o cât mai mare parte a populației să fie înregistrată sub formula unor activități culturale sau chiar sportive, activitatea tuturor acestor organizații fiind sub controlul riguros al organelor ierarhice ale P.M.R.

Prevăzând metodele¹⁸ prin care se putea realiza întărirea vieții de partid. Planul de muncă la acest capitol prevedea realizarea unor planuri de muncă similare la nivelul fiecărei organizații de bază. Ședințele P.M.R. erau ținute cu regularitate.

La fiecare ședință era consemnată prezența, fiind necesară motivarea absențelor, admise doar în situații speciale. În îmbunătățirea ordinii în cadrul organizațiilor de bază și întocmirea planurilor de activitate pe zile, printr-o ordine de zi a cărei îndeplinire putea fi verificată, se preconiza înăsprirea controlului comitetelor raionale sau orașenești ale P.M.R.-ului asupra activității organizațiilor de bază din subordine, de la nivelul întreprinderilor și a secțiilor întreprinderilor.

O repartizare concretă a sarcinilor pe care trebuia să le îndeplinească fiecare membru de partid era menită eludării oricăror forme de pasivitate, neglijență sau formalism în activitatea politică¹⁹.

Două probleme esențiale erau în vizorul activității politice a anului 1950: lupta pentru pace – titlatură care îngloba numeroase acțiuni care aveau rolul de a crea convingerea că blocul comunist, integral, conferă protecție oricărui individ, a cărui existență se derulează în liniște și pace, spre deosebire de alte zone ale lumii, în special în perimetrul statelor capitaliste care erau, conform propagandei, „ațățătoare la război” și o continuă amenințare pentru pacea popoarelor.

¹⁶ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 1/1951, f. 1.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ *Ibidem*.

Antiteza dintre imperialiștii capitaliști care voiau declanșarea unui nou război mondial, pe fondul rănilor nevindecate încă ale românilor, după suferințele abia trecute ale celui de-al doilea război mondial și lupta pentru pace, coordonată de la Moscova, era propagată prin toate mijloacele propagandei, teama de război fiindu-le insinuată cetățenilor români, odată cu antidotul și salvarea în fața acestui iminent dezastru: „tovarășul” Stalin era părintele tuturor iubitorilor de pace. Revolta în fața galopantelor schimbări din viața de zi de zi era inhibată, prin teama incertă, strecurată în suflet pe aceste căi. Oamenii nu se puteau revolta contra tutelei URSS-ului, deoarece tot URSS-ul era unicul salvator în situația unui nou război mondial. Revolta era amânată pe mai târziu și, în acest mod subtil, puterea și-a extins tentaculele cu care a cucerit poziții solide, nemaiputând fi extirpate ulterior.

Demascarea „clicii lui Tito” era un alt punct fierbinte al programului propagandei P.M.R.

Întărirea vieții de partid se putea realiza printr-un număr cât mai mare de membri de partid. La nivel regional, cât și la cele raionale, schemele de personal nu erau complete, din diferite motive. Excluderile din partid, prin activitatea de epurare și verificare a dosarelor, au creat goluri în schema organizatorică.

Aceste goluri trebuiau umplute, situație în care membrii de partid propuși de către birourile organizațiilor P.M.R. trebuiau supuși, cât mai repede, verificărilor și includerii în schemele incomplete ale organizațiilor de bază de orice nivel. Cei care nu corespundeau din punct de vedere politic trebuiau excluși, de asemenea, urgent, ca activitatea politică să se deruleze fără fisuri.

Sectorul agricol era o mare rezervă²⁰ de cadre, cât și de aderenți. Activitatea Gospodăriilor Agricole Colective, a Gospodăriilor Agricole de Stat și a Stațiunilor de Mașini și Tractoare reprezenta o sursă continuă de îngrijorare pentru noua putere politică. Agricultura furniza hrana necesară pentru menținerea păcii sociale. Acțiunile de constituire a Gospodăriilor Agricole Colective era în plină derulare. S.M.T.-urile furnizau tractoare, mașini agricole atât pentru gospodăriile agricole de stat, cât și pentru cele individuale. De aici izbucneau, deseori, nemulțumiri, manifestările dușmănoase ale celor din mediul rural abundând în notele informative prezentate de activiștii care aveau sarcina de a face raportări asupra stării de spirit a populației.

Glucacov și Lăzărescu Vasile au fost însărcinați, nominal, să vegheze la buna derulare a activității în cadrul nou creat la G.A.C., G.A.S. și S.M.T.²¹

Activitatea tuturor membrilor de partid din gospodăriile agricole colective, ținerea – cu regularitate – a ședințelor de partid și a consfătuirilor, în care să se rezolve problemele cu care se confruntau cei din conducerile G.A.C.-urilor pentru îndeplinirea planului de muncă constituiau doar primele măsuri preconizate în aceste sectoare.

În special, Gospodăria Agricolă de Stat din Banloc reprezenta un punct fierbinte, unde situațiile conflictuale cereau o remediere grabnică.

Și la nivelul G.A.C.-urilor, respectiv G.A.S.-urilor, trebuiau înlocuite planurile de muncă. Cei doi activiști regionali trebuiau să exercite un control permanent bun.

Se constată intensificarea muncii de propagandă și agitație în toate domeniile. Erau vizate, în special, zonele de frontieră și comunele sârbești. Se impunea controlul sever al activității cercurilor de politică curentă înființate în aceste zone, în special. Pentru comunele sârbești ale zonelor de frontieră trebuiau înființate cercuri politice, la care cursurile să aibă loc în sistemul: cursuri serale, pentru conștientizarea populației cu privire la pericolul „titoismului” pentru puterea de stat în R.P.R. Membrii de partid ai acestor zone de graniță erau obligați să frecventeze

²⁰ *Ibidem*, f. 2.

²¹ *Ibidem*.

diferite forme de învățământ politic, asigurându-se și un plus de activiști politici în aceste teritorii-problemă.

Toți propagandiștii acestor comune²² au fost promovați să urmeze cursuri de instruire specială începând cu octombrie 1950. Hertzberger avea sarcina de a se ocupa, în mod special, de problema instruirii speciale a membrilor de partid.

Membrii de partid aveau să fie repartizați la școlile de partid cu durata de 3 luni sau de o lună, la toate formele de învățământ politic urmând să fie incluse lecții speciale referitoare la problema Tito. Tot comunele de frontieră beneficiau de prioritate la repartizarea broșurilor cu cursuri politice. Întărirea vigilenței agitatorilor din aceste comune reprezenta un alt punct al planului de îmbunătățire a activității de partid.

Vigilența agitatorilor trebuia să fie îndreptată²³ contra spionilor „titoiști” și a dușmanilor de clasă, situație în care ei trebuiau să urmeze, de asemenea, instructaje speciale. Zece „tovarăși” și agitatori de la oraș se vor deplasa în comunele de frontieră lunar, pentru a susține activitatea agitatorilor locali.

Agitatorii trebuiau instruiți, printr-o școală cu durata de o zi, în problema legii electorale și a Iugoslaviei, unde au apărut „noi bande de spioni și asasini”. Colectivele care redactau articolele la gazetele de perete trebuiau încadrate, și aici, în cadrul unor instructaje speciale. Tematica instructajului viza: „Rolul gazetei de perete în campania electorală”.

Gazetele de perete erau considerate ca având un rol propagandistic crescut, prin posibilitatea vizualizării unor caricaturi, asociate articolelor, în comunele sârbești. Era indicată afișarea – la gazetele de perete – a unor caricaturi cu caracter anti-titoist. Schimbarea materialelor expuse la gazetele de perete, la două săptămâni, eficientiza acțiunea lor propagandistică²⁴.

„Societatea pentru răspândirea științei și culturii”²⁵ camufla, sub acest titlu atractiv și aparent apolitic, intențiile propagandistice ale P.M.R. Conferințele acestei societăți erau adresate, de asemenea, în special aceluiași zone de frontieră.

Pentru îmbunătățirea vieții de partid au fost preconizate²⁶ adunări la căminele culturale din trei comune de frontieră, prin care să se efectueze demascări ale chiaburilor și „titoiștilor”. Secretarii comitetelor raionale trebuiau să organizeze aceste acțiuni, fiecare în raionul de care să răspundă.

O altă tematică a conferințelor cu caracter aparent științific²⁷ era aceea a relatărilor publice, de către cei care au vizitat URSS-ul, a ceea ce au avut ocazia să vadă acolo. Firește că esența acestor conferințe era exclusiv laudativă la adresa realizărilor poporului prieten.

Comitetele bisericești erau integrate²⁸ în aceeași acțiune concentrată de propagandă politică.

Preoții catolici și greco-catolici trebuiau tratați ca „dușmani ai poporului” de către preoții ortodocși, care aveau sarcini precise privind conținutul predicilor duminicale, dată fiind influența ce o puteau exercita, prin intermediul predicilor, asupra credincioșilor.

Comitetele de luptă pentru pace aveau să fie reorganizate²⁹, creându-și filiale la nivel raional. Aceste comitete trebuiau să organizeze consfătuiri publice, având sarcini precise, de a ține câte două ședințe, pe durata a trei luni.

²² *Ibidem*, f. 3.

²³ *Ibidem*.

²⁴ *Ibidem*.

²⁵ *Ibidem*.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ *Ibidem*, f. 160.

²⁹ *Ibidem*.

Activitățile culturale și sportive erau un adjuvant propagandistic³⁰ important. Organizând conferințe în căminele culturale, cu scop propagandistic-cultural, aceleași asociații culturale erau chemate să organizeze ședințe de demascare a chiaburilor și a „titoiștilor” din fiecare comună. Echipele culturale aveau sarcina de a elabora materiale pe tema demascării provocatorilor la război, respectiv a „imperialiștilor” anglo-americani.

Caravanele cinematografice trebuiau să circule³¹ în zonele de frontieră, prezentând filme sovietice și documentare – cu texte în limba sârbă – în satele sârbești, adecvate scopurilor propagandistice.

Învățământul politic avea o șansă puternică³² de difuzare a ideologiei de partid.

Corpul didactic trebuia verificat, astfel ca doar elementele sârbe „sănătoase” să aibă acces la catedre³³.

Școlile trebuiau să organizeze conferințe cu părinții pe aceeași tematică, antifascistă și antiimperialistă.

Trebuiau publicate, zilnic, articole demascatoare la adresa lui Tito și, de două ori pe săptămână, articole de demascare a chiaburilor, în presa locală. Corespondenții ziarelor locale trebuiau să participe la consfătuiri lunare³⁴.

Pentru zonele „fierbinți” aveau să fie înființate³⁵ ziare locale, la Sânnicolau Mare și la Deta. „Tovarășii cu munci de răspundere din aparatul de stat” aveau sarcina de a furniza „minim zece articole lunar” pe tema „demascării lui Tito”.

Colective speciale de ziarști urmau să fie organizate pentru a publica articole anti-titoiste.

Sprijinirea ziarului local *Pravda* era o altă sarcină³⁶ pentru întărirea partidului.

Organizațiile aflate în subordinea indirectă a P.M.R.-ului³⁷, ca U.T.M.-ul, de pildă, aveau să susțină aceleași coordonate politice.

Frontul Plugarilor, satelit al P.M.R.-ului, trebuia să coopteze³⁸ noi membri.

Organizațiile culturale slave trebuiau întărite³⁹ prin „amprentarea” spiritului luptei de clasă și a devotamentului față de R.P.R. Ura față de „banda Tito-Rancovici” era în planul de activități culturale a acestor organisme.

Activarea Uniunii Populare Maghiare și a Comitetului Antifascist German⁴⁰, în susținerea aceluiași acte propagandistice, era una dintre sarcinile de bază ale acestor organe, la care se adăuga „smulgerea etniei maghiare sau germane de sub influența bisericii”, știut fiind că maghiarii și germanii erau, în special, catolici, iar biserica catolică fusese demascată deschis ca entitate dușmănoasă pentru relațiile sale directe cu Vaticanul lumii libere.

Oamenii reveniți din lagărele de muncă în care au fost deportați în URSS trebuiau stimulați material, prin recunoașterea drepturilor lor politice, pentru a li se câștiga adeziunea la noul regim.

Comitetul Democratic Evreiesc avea sarcina de a combate tendințele de plecare în Israel. Conferințele speciale, organizate sub egida C.D.E., aveau să prezinte situația politică din Israel pentru descurajarea emigrării.

³⁰ *Ibidem*, f. 165.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*.

³⁴ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 65/1951, f. 247.

³⁵ *Ibidem*.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ *Ibidem*.

³⁸ *Ibidem*.

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

Articolele de presă trebuiau să asigure etnicii maghiari, germani, sârbi, evrei, etc., de grija purtată de partid și guvern oamenilor muncii, indiferent de naționalitate. De asemenea, pentru descurajarea emigrării trebuiau să fie publicate în presă scrisorile unor imigranți din Israel, în care aceștia demascau tot adevărul despre „raiul capitalist” de la fața locului.

A.R.L.U.S.-ul era un alt pilon de susținere a întregii activități⁴¹ partinice.

Luna prieteniei româno-sovietice, organizată sub egida A.R.L.U.S., etala un șir de conferințe în care era elogiată și idealizată „Marea Țară în care se construia comunismul”⁴².

* * *

La 23 iulie 1950, C.C. al P.M.R. și Consiliul de Miniștri⁴³ lua hotărârea de reorganizare administrativ-economică a R.P.R.

Hotărârea este votată la 6 septembrie 1950.

Reorganizarea administrativ-teritorială este o altă măsură preconizată pentru întărirea partidului. Modelul sovietic al împărțirii teritoriale în unități administrative de tipul raioanelor, mai multe raioane fiind subordonate regiunii, avea rolul de a destructura relațiile stabilite între vechea conducere ierarhică, considerată „burgheză”, a plășilor și județelor, cu locuitorii. Aceste structuri sunt total destrămate printr-o nouă formulă de arondare teritorială unui centru de putere, care devine *raionul*.

Motivația expusă de către liderii P.M.R. era aceea a unor optime exploatare a resurselor economice ale fiecărui raion, în raport cu județul.

Se constituie *Regiunea Banat*, având în subordine cinci noi *raioane*, centrele raionale fiind orașele Timișoara și Lugoj, dar și comunele Sănnicolau Mare, Jimbolia și Deta.

Din partea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Câmpeanu Angela a transmis – la 30 septembrie 1950 – Comitetului Regional Timișoara dispozițiile Legii Electorale privitoare la alegerea deputaților în Sfaturile Populare⁴⁴.

În intervalul 1–8 octombrie 1950 se vor constitui comisiile electorale la nivelul Capitalei, comisii electorale în raioanele Capitalei și comisii electorale regionale și orașenești.

Comisiile electorale regionale⁴⁵ vor fi formate din 7 membri. Comisiile orașelor de subordonare republicană și ale raioanelor Capitalei vor fi formate din 5 membri. Celelalte orașe și raioane vor forma comisii din 3 membri.

Comisiile electorale ale Capitalei⁴⁶ și ale orașelor de subordonare republicană sunt numite printr-o hotărâre a Consiliului de Miniștri.

Organizațiile politice și de masă⁴⁷ și adunările populare ale oamenilor muncii de la orașe și sate urmau să propună membrii comisiilor electorale.

Comisiile electorale raionale de subordonare regională⁴⁸ vor fi numite de către Comitetele Provizorii ale Sfaturilor Populare Regionale.

La capitolul 3 al Legii Electorale se prevăd atribuțiile acestor comisii.

Se va propune câte un „tovarăș”⁴⁹ din câmpul muncii, în cadrul unor adunări populare și doi

⁴¹ *Ibidem*.

⁴² *Ibidem*.

⁴³ Oțetea (coord.) 1972, p. 464.

⁴⁴ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 11/1950, f. 4.

⁴⁵ *Ibidem*, f. 3.

⁴⁶ *Ibidem*.

⁴⁷ *Ibidem*.

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

„tovarăși”, desemnați de către comisiile electorale ale raioanelor și orașelor de subordonare regională și raională.

Dispozițiile C.C. al P.M.R. referitoare la organizarea adunărilor populare prin care se desemna un „tovarăș” din câmpul muncii erau concepute până în cele mai mici detalii⁵⁰.

Adunările populare urmau să fie organizate numai în întreprinderile sau instituțiile la care erau încadrați cei propuși, iar la sate – în unitățile socialiste din agricultură. Adunările populare trebuiau organizate după orele de program de muncă.

Președintele de sindicat din cadrul întreprinderilor⁵¹, G.A.S.-ului sau S.M.T.-urilor va fi cel desemnat să organizeze adunările.

La sate, adunarea va fi deschisă de către președintele Sfatului Popular sau al Gospodăriei Agricole Colective.

Ședința va începe cu prezentarea scopului adunării.

Un „tovarăș” numit dinainte avea sarcina ca, după prezentarea scopului adunării, cel de a se propune membri pentru comisia electorală se va înscrie la cuvânt, făcând propunerea „tovarășului” desemnat. Vor fi desemnate, de către „tovarășul” care lansează propunerea, meritele în activitatea profesională și obștească a celui propus.

Se vor înscrie la cuvânt⁵² încă 4–5 „tovarăși”, care vor susține propunerea făcută.

Simulând alegerea liberă și democratică a membrilor comisiilor electorale, în fapt printr-o regie de culise dictată de la nivel înalt, spectacolul adunărilor populare trebuia să acrediteze convingerea totalei libertăți de opțiune în desemnarea membrilor comisiilor electorale, care erau stabiliți dinainte, pe baza unor verificări vigilente făcute asupra devotamentului față de cauza P.M.R.

Se puteau propune și candidați⁵³ din rândul oamenilor de cultură. A fost prevăzută și situația prin care un lider local, cunoscut și stimat de concetățeni pentru notorietatea sa, să fie dorit de concetățeni pentru a-i reprezenta.

Pentru această situație s-au prevăzut, din timp, personalitățile care să fie alese.

La nivelul unor filiale ale Uniunii Scriitorilor⁵⁴ sau a Academiei R.P.R., în „ședințele lărgite sau în adunările profesorilor, conferențiarilor, asistenților unei universități” urma să se deruleze același scenariu. Organizate într-un cadru sărbătoresc, aceste adunări, prezidate de conducătorul instituției de învățământ superior sau de cel al organizației respective, vor lansa propunerile acelor „tovarăși” de încredere stabiliți dinainte, conform aceleiași regii de culise.

Rolul agitatorilor în această campanie⁵⁵ de alegeri a membrilor comisiilor electorale devenea foarte important, ei urmând să-i popularizeze pe cei propuși, folosind mijloacele specifice: convorbiri la nivel individual, gazete de perete, etc.

Propunerile, rezultate ale adunărilor⁵⁶ diferitelor organizații sau cele ale întreprinderilor, vor fi publicate în presa locală.

Presa avea sarcina de a relata modul de desfășurare al ședințelor.

După ce erau publicate articolele⁵⁷ în care se relatau evenimentele din cadrul adunărilor de alegeri, după un interval de timp de trei zile, în presă se va publica și Hotărârea Consiliului de

⁵⁰ *Ibidem.*

⁵¹ *Ibidem.*

⁵² *Ibidem.*

⁵³ *Ibidem.*

⁵⁴ *Ibidem.*

⁵⁵ *Ibidem.*

⁵⁶ *Ibidem.*

⁵⁷ *Ibidem.*

Miniștri sau a Comitetului Provizoriu Regional, după caz, de numire a Comisiei Electorale, bazată pe propunerile făcute.

Comitetele de partid regionale purtau răspunderea verificării „tovarășilor” propuși în comisiile electorale.

* * *

Pentru întărirea partidului, urmând modelele oferite de Partidul Comunist Italian și Partidul Comunist Francez, între 1944 și 1949 se practică „politica porților deschise”, Partidul Comunist Român devenind un partid de masă⁵⁸.

Dar, în 1949 Gheorghe Gheorghiu-Dej lansează campania purificărilor membrilor de partid, cu scopul întăririi caracterului de clasă al partidului. Se constituie o comisie centrală de verificare, condusă de Al. Moghioroș și Constantin Pârvulescu, căreia îi sunt subordonate comisiile locale de verificare⁵⁹.

Se practică excluderile membrilor de partid care nu corespund criteriilor stabilite.

O astfel de campanie de excluderi o reprezintă și reorganizarea organizațiilor de bază din noile unități administrativ-teritoriale, respectiv raioane și regiuni.

După cum preciza Dragomir Ioan, delegatul Comitetului de partid Lugoj, arătând importanța noii împărțiri administrative pe regiuni și raioane, „aceasta lovește în clasa burghezo-moșierească”, care, „în trecut, a putut exploata – fără cruțare – clasa muncitoare”⁶⁰.

În urma Rezoluției Plenarei C.C. al P.M.R. se trece la reorganizarea organizațiilor de bază de subordonare raională, pe centre de comune, în satele aparținătoare unei comune fiind numit un responsabil sătesc.

Biroul Comitetului Raional al P.M.R. Lugoj este format dintr-un prim-secretar, în persoana lui Cozma Ștefan, un secretar – Tătaru Gheorghe și un secretar adjunct – Cereghi Ioan⁶¹. Componenta Biroului Comitetului de partid al fiecărui raion este prezentată în ședințele de instalare a birourilor organizațiilor de bază comunale și a organizațiilor sătești.

Sarcina de bază a acestor birouri ale organizațiilor P.M.R. comunale este de întărire a vieții de partid la sate. O primă măsură este cea de participare regulată, la ședințe, a membrilor de partid.

Instructorii raionali sunt delegați să participe la ședințe, arătând importanța reformei administrativ-teritoriale.

„Am avut foarte multe elemente exploatare în aparatul de stat, iar cu ocazia raionării vor fi înlăturați și vor fi numiți – în locul lor – oameni devotați și de încredere din rândul clasei muncitoare. Vechea împărțire a creat șansa ca aceste elemente să aibă ocazia de a exploata” – a precizat instructorul raional, Roman Vasile, la 20 septembrie 1950⁶², participând la ședința organizată în comuna Știuca, în localul Comitetului Provizoriu al P.M.R.

Procesul-verbal întocmit de acest instructor consemna numărul „tovarășilor” prezenți, din totalul de 14 membri de partid, 3 absentând motivat. Secretarul Comitetului Provizoriu, Drăghiță Ioan⁶³, era plecat la Lugoj cu o sarcină de partid, pentru a raporta bugetul comunal, însoțit de Vraniuc Teofil, referent-încasator pe teren.

⁵⁸ Toma 2004, p. 212.

⁵⁹ Toma 2004, p. 212.

⁶⁰ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 2/1950, f. 18.

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² *Ibidem*, f. 17.

⁶³ *Ibidem*.

Este numită componența noului birou, format din: Kuchl Ioan – secretar, Zuzu Alexandru – responsabil cu munca organizatorică și Nagy Ioan – responsabil cu munca de agitație.

Toma Vasile este numit responsabil sătesc⁶⁴ în organizația de bază a satului Oloșag, arondat comunei Știuca.

În fiecare comună, la ședințele de reorganizare a biroului organizațiilor de bază comunale, instructorii delegați de Comitetele Raionale ale P.M.R. aveau sarcina de a arăta „necesitatea socializării agriculturii” și sarcinile organizațiilor de bază comunale, de înființare a gospodăriilor agricole⁶⁵.

Kuchl și-a luat angajamentul de a duce „munca de lămurire” cu privire la campania de însămânțări de toamnă, iar Hopolla, arătând că „nu se descurajează în fața noilor sarcini trasate”, va duce „o muncă de lămurire și mai mare”⁶⁶, pentru înscrieri în organizațiile de bază ale P.M.R.-ului sau U.T.M.-ului.

Roman Vasile este prezent, în 22 septembrie 1950⁶⁷, la ședința din comuna Scăiuș.

El arată că vechea împărțire era făcută în așa fel ca reședința de județ să fie la marginea județului, ca „țărâtimea muncitoare să nu poată merge mai cu ușurință pentru a-și căuta drepturile la reședința de județ”, unde se aflau „sediile tribunalului, legiunii de jandarmi sau al poliției din trecut”.

Conducerea din trecut fixa acele plăși unde era pretorul, „jandarmii care erau pe sate și comune fiind asmuțiți împotriva țărâtimei muncitoare” de către conducătorii de la județ⁶⁸.

Schimbând nuanța, același instructor raional prezintă argumentația necesară muncii de lămurire a țăranilor cu privire la necesitatea raionării, în funcție de greutatea argumentelor în raport cu populația rurală.

Sunt numiți membrii Biroului Politic al organizației de bază comunale, secretar fiind Rusu Ioan, Teslovici⁶⁹ răspunzând de sectorul organizatoric și Rusu Alexandru, de sectorul agitație și propagandă.

Ședințele se încheie în același ritual stabilit. Astfel, Totulea Ioan⁷⁰, membru de partid, fiind și secretarul Comitetului Provizoriu, se angajează să ajute la îndeplinirea sarcinilor revenite Biroului organizației de bază.

Rusu Alexandru mulțumește pentru încrederea partidului de a-i încredința sarcini pe linie de P.M.R.

În 21 septembrie 1950 Halas, activist al raionului P.M.R. Lugoj⁷¹, era prezent la Remetea Luncă pentru a prelucra necesitatea raionării. Sunt instalați membrii Biroului organizației de bază comunale: Văleanu Noroc – secretar și Tomescu Aurel – responsabil cu munca de agitație și propagandă.

Sunt numiți, ca responsabili sătești, Angheloni N. – pentru satul Pădureni și Ionaș Ioan – pentru satul aparținător comunei Remetea, Topla.

Concomitent, în 21 septembrie 1950 instructorul Rancu Vasile era prezent în comuna Bârna, notând prezența membrilor de partid, din totalul de 46, absentând motivat 10⁷².

⁶⁴ *Ibidem.*

⁶⁵ *Ibidem.*

⁶⁶ *Ibidem.*

⁶⁷ *Ibidem.*

⁶⁸ *Ibidem.*

⁶⁹ *Ibidem*, f. 18.

⁷⁰ *Ibidem.*

⁷¹ *Ibidem.*

⁷² *Ibidem.*

Ședința se deschide la ora 8 dimineața. După lămurirea necesității raionării sunt numiți membrii Birourilor de bază comunale: Ionescu Aurel – secretar, Cărăbaș Gheorghe – responsabil cu sectorul agitație și propagandă și Ghiciulescu Ilie – responsabil cu sectorul organizatoric.

Sunt numiți responsabili sătești pe linie de P.M.R. din satele aparținătoare: în satul Sărăzani – Peștean Aurel, la Pogănești – Hațegan Achim, în satul Botești – Andrașoni Vasile, la Jurești – Farcaș Ioan și la Drinova – Antoni Romulus.

Ghiciulescu Ilie precizează alegerile făcute⁷³, iar Andrașoni mulțumește partidului pentru „încrederea acordată”.

La Mănăstur, Halas Nicolae, prezent în 20 septembrie 1950⁷⁴, consemna prezența a 13 tovarăși, iar în comuna Răchita prezența la ședință a 9 „tovarăși”.

Hamzur, secretarul organizației de bază a comunei Răchita, deschide ședința.

Noul birou al organizației de bază va fi format din: Loșoni Maria, Crețu Ioan urmând să răspundă pe linie organizatorică și economică, iar cu propaganda și agitația este ales Bode. Ciurescu devine responsabil sătesc la Mănăstire și Covaci Ion – responsabil sătesc la Răchita⁷⁵.

Un alt instructor raional, Balint Ioan, își prezintă – la rândul său – activitatea de teren, fiind delegat, ca instructor raional, să prezideze ședința din 2 septembrie 1950, din totalul de 35 de membri de partid⁷⁶.

Aldan Nicolae, Marcovici Elena și Livan Ioan sunt cei trei membri ai Biroului comunal al organizației de bază.

Ca responsabili sătești ai organizației de bază sunt numiți: Trică Moise din Ficătari, Barbu Iulius din Ohaba-Forgaci, Vay Olga din Sinersig.

Stancu a cerut lămuriri cu privire la noua formă de organizare sătească, lămuririle introductive cu care se deschide ședința de acest tip în fiecare comună privind necesitatea și motivarea raionării.

La 21 septembrie 1950 Mihuți Ioan, ca secretar al secției organelor conducătoare de partid din raionul Lugoj, deschidea ședința de instalare a organizației de bază din centrul de comună Criciova, cu satele aparținătoare: Cireșul, Cireșul Nou, Cireșul Mic, Jdioara⁷⁷, în care sunt numiți tot atâția responsabili sătești.

Mihuți lămurește pe cei 49 de „tovarăși” prezenți la ședință din totalul de 56 de membri de partid, asupra sarcinilor P.M.R. în opera de „construire a socialismului”⁷⁸. El arată cum fiecare membru de partid trebuia să sprijine campania de toamnă, sub semnul luptei pentru pace.

Novăcescu Simion – secretar, Lugojan Petru și Popadineț Gheorghe – ca ajutoare de responsabili culturali, împreună cu responsabilii sătești Pau Ioan – pentru Criciova, Jivan Vasile – pentru Cireșul Vechi și Crîste Iulius – pentru Jdioara, vor fi cei care, după aceste ședințe, vor purta responsabilitatea îndeplinirii sarcinilor⁷⁹ politice trasate de C.C. al P.M.R. și în aceste localități.

La 21 septembrie 1950, în comuna Băile Buziaș⁸⁰ era prezent Dumitrescu Dumitru. Din 56 de membri de partid au fost prezenți 25.

E. Feniș Magda numește componența Biroului organizației de bază, format din: Bratu Maria – secretar, Petrovici Iosif – secretar adjunct și responsabil cu probleme organizatorice,

⁷³ *Ibidem.*

⁷⁴ *Ibidem*, f. 22.

⁷⁵ *Ibidem.*

⁷⁶ *Ibidem.*

⁷⁷ *Ibidem*, f. 21.

⁷⁸ *Ibidem.*

⁷⁹ *Ibidem.*

⁸⁰ *Ibidem*, f. 20.

Țăpârdea Traian – la sectorul Agitație și Propagandă. Bratu, în încheierea ședinței, s-a angajat să formeze – și la Buziaș – o gospodărie agricolă colectivă⁸¹.

Ședința din 21 septembrie 1950, de la Secaș, este deschisă de Gruian Gheorghe. Prezent este și Cornea, secretar al Comitetului Provizoriu Raional Lugoj. Cornea îi lămurește pe cei prezenți la ședință asupra necesității reformelor concepute de partid după 23 august 1944, în urma „eliberării de sub jugul fascist”⁸².

„Noua formă de organizare administrativ-teritorială”, afirmase acesta, „folosește poporului sărac”.

Noul Birou este constituit din Gruian Gheorghe – secretar, responsabil organizatoric și economic fiind Dinu Vasile, pe linie de activitate culturală fiind numită Ciocoi Georgeta⁸³. Andraș Iuliu devine responsabil sâtesc pentru satul Crivobara.

În total, organizația de bază a comunei Băile Buziaș însuma 6 membri, celor prezentați alăturându-li-se Biriș Victor⁸⁴ și Iacobescu Iulian.

Lădaru a fost desemnat delegat al raionului Lugoj, pentru a organiza ședința din comuna Botești. Cei trei membri ai Biroului Comunal al organizației de bază vor fi: Cernescu Dionisie – secretar, Cernescu Simion – responsabil cultural și Udrescu Dumitru – la sectorul Agitație și Propagandă⁸⁵.

La Chizătău, în 20 septembrie 1950 se prezintă Jivulescu, care deschide ședința. Scropp este instructorul raional delegat. El precizase că raionarea va întări „schimbul între sat și oraș”⁸⁶.

Stepan Cornel devine secretarul organizației comunale, secretar adjunct – Csajischi Ștefan și responsabil cu propaganda – Mateș Constantin. Petrică s-a înscris la cuvânt, cerând ca ședințele să se țină ziua⁸⁷.

Coliac a cerut să i se precizeze dacă tovarășii Biroului de bază au fost aleși sau numiți în funcție.

Scropp a răspuns că au fost numiți. Ședința s-a încheiat prin angajamentul pe care și l-a asumat Miclea, de a fi totdeauna în fruntea acțiunilor și de a-l sprijini pe Mateș la îndeplinirea sarcinilor.

La 21 septembrie 1950 sunt convocați, într-o ședință extraordinară, membrii de partid ai organizațiilor de bază din Poieni, Crivina și Petroasa. Instructorul raional, Manțoc Iacob, a deschis ședința, în prezența secretarului Brezovan Ion⁸⁸.

Biroul organizației de bază numit va fi format din: Brezovan – ca secretar, de problemele economice răspunzând Danciu David, iar pe linie de agitație și propagandă fiind numit Lugojan Petru. Responsabili sâtești vor fi: Bodea Filimon – pentru Poieni și Munteanu Simion – pentru Crivina de Sus.

Brezovan, în încheiere, a arătat că primește această sarcină pe care i-a încredințat-o partidul.

La ședința organizațiilor de bază reunite ale comunei Târgoviște și a satelor aparținătoare (Fădimac, Balinț și Bodo), Anghel arată că „vechea orânduire era pusă în slujba intereselor capitaliștilor”.

⁸¹ *Ibidem.*

⁸² *Ibidem*, f. 28.

⁸³ *Ibidem.*

⁸⁴ *Ibidem*, f. 29.

⁸⁵ *Ibidem.*

⁸⁶ *Ibidem*, f. 30.

⁸⁷ *Ibidem.*

⁸⁸ *Ibidem*, f. 27.

„Folosim marea pildă a URSS-ului”, arătase acesta, „care va înlesni construirea socialismului” în R.P.R.⁸⁹

Secretar al Biroului organizației de bază din Târgoviște este numit Fechet și, împreună cu Voichescu Maria din Balinț, vor asigura îndeplinirea sarcinilor trasate de P.M.R., alături de responsabilii sătești: Velea Moise și Străinu Ion – pentru Fădimac, Pop Mihai – pentru Târgoviște și Erdöși Ludovic – pentru Bodo⁹⁰.

Velea s-a angajat că va demasca „cozile de topor ale bandelor titoiste”.

Munteanu a apreciat că „marele eveniment al raionării” este „un pas spre socialism”⁹¹.

„URSS a ajuns azi o țară puternică, pentru că puterea politică și administrativă a trecut în mâinile clasei muncitoare”⁹², a precizat același „tovarăș” în luarea sa de cuvânt.

Lupu este de acord cu propunerile făcute, dar arată că secretarul P.M.R. ar fi trebuit să fie originar din localitate. Csilag intervine și-l propune pe Silaghi în locul lui Pop, ca responsabil sătesc, deoarece acesta are și sarcina de a se ocupa de cooperativa sătească⁹³.

„Astăzi trebuie să luptăm pentru pace, demascând pe ațâțătorii la război”, remarcă un alt „tovarăș”, repetând sloganul obișnuit al acestor întâlniri partinice.

Anghel încheie ședința, cerându-le celor care au făcut propuneri diferite de cele autorizate să înainteze aceste propuneri „tovarășilor” de la raionul P.M.R.⁹⁴

La Țipari, la 22 septembrie 1950 are loc o ședință similară. Cu acest prilej, Galanton Dumitru, secretar al organizației de bază din comuna Gruni, l-a însărcinat pe Anghel Ștefan, instructor raional, să prezinte componența Biroului organizației de bază.

Curutz Ștefan este numit secretar, Dărăban Dumitru – responsabil economic și Avramescu Pascu – responsabil cultural. Ca responsabili sătești sunt numiți: pentru Gruni – Buresin Mihai și pentru Părul – Teodorescu Vasile⁹⁵.

Baroti, în calitate de director școlar, și-a luat angajamentul de a sprijini organizația de bază Țipari⁹⁶.

La ședința din 21 septembrie 1950, din Băsești, s-au prezentat doar 7 membri din totalul de 17. Punctul nr. 1 al ordinii de zi a fost identic cu cel al celorlalte ședințe⁹⁷.

Instructorul regional Ciobanu a prelucrat raionarea R.P.R.

„Reforma a fost făcută pentru a le fi cât mai ușor membrilor de partid să lupte contra exploataților, chiaburilor, ca ultimă clasă exploatare din țară”, a menționat Ciobanu în discursul său⁹⁸.

Și la Coșteiul de Sus, la 22 septembrie 1950 s-au stabilit membrii Biroului organizației de bază, format din: Poscrososchi Traian, Nistor Ștefan și Ticula Gheorghe. Responsabilii sătești ai satelor Coșevița și, respectiv, Coșteiul de Sus, au fost numiți David și Runcali⁹⁹.

Organizația de bază, instalată cu ocazia ședinței de la Bucovăț, urma să fie formată din: Icobescu Petru ca secretar, originar din Băsești, Lăzărescu Ion din Bucovăț – responsabil cu probleme economice, Bela Mihai din Dumbrava devenind responsabil cultural, ca responsabili

⁸⁹ *Ibidem.*

⁹⁰ *Ibidem*, f. 28.

⁹¹ *Ibidem*, f. 17.

⁹² *Ibidem.*

⁹³ *Ibidem.*

⁹⁴ *Ibidem*, f. 29.

⁹⁵ *Ibidem.*

⁹⁶ *Ibidem.*

⁹⁷ *Ibidem.*

⁹⁸ *Ibidem.*

⁹⁹ *Ibidem*, f. 32.

sătești fiind numiți Moza Alexandru – pentru Dumbrava, Mihai Livia – pentru Bucovăț și Vasiloni Iosif – pentru Băsești¹⁰⁰.

Și la Sacoșul Mare s-a numit componența Biroului organizației de bază, format din Zbăgan Gheorghe, Rampa Romulus, Rampa Dimitrie, Gașpar Romulus și Rosa Pavel¹⁰¹.

La 4 septembrie 1950 a fost instalat Comitetul de Partid Raional Lugoj¹⁰².

Comitetul Raional P.M.R. a fost instalat în prezența instructorului Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român, Daju Vasile și a lui Gluvacov, secretar al Regionalei P.M.R. Timișoara¹⁰³.

Gluvacov deschide ședința, prezentând importanța raionării comitetului de partid. Sunt numiți membrii Comitetului Raional de Partid: Cornea Ștefan – prim-secretar, Tătaru Gheorghe – secretar, Csoresi – secretar, Soare Victor – șeful secției Agitație și Propagandă, Avram Iosif – șeful secției organelor conducătoare de partid, sindicate și U.T.M.

Daju a prezentat importanța istorică a hotărârii C.C. al P.M.R. asupra raionării. La această ședință au fost convocați secretarii organizațiilor de bază din comunele aparținătoare raionului Lugoj, toți activiștii raionului – în număr de 141¹⁰⁴ și cei 39 de activiști ai Comitetului Raional P.M.R.

Sunt prezentate sarcinile care stau în fața activiștilor de partid, trasate de C.C. al P.M.R.

* * *

Un comunicat comun al P.C.R. și P.S.D. anunța, încă din aprilie 1947, începerea tratatelor forurilor de conducere a celor două partide în vederea unificării¹⁰⁵.

La 4 octombrie 1947 „Scânteia” anunță¹⁰⁶ că au fost înlocuiți unii delegați ai comitetelor județene P.S.D. aleși democratic, prin numirea altora, cu scopul de a participa la Congresul al XVIII-lea al P.S.D.

La acest congres, în prezidiu au participat¹⁰⁷ atât reprezentanți ai P.S.D., cât și ai P.C.R.

Gheorghe Vasilichi¹⁰⁸, din partea P.S.D., a îndemnat participanții la congres să-și aducă aportul la epurarea partidului propriu.

Ștefan Voitec, din partea P.S.D., a lansat teza conform căreia desființarea partidului din care făcea parte reprezenta o condiție necesară pentru realizarea regimului democratic și a societății socialiste.

În final, congresul a adoptat o moțiune¹⁰⁹ prin care era declarată „admirația pentru Uniunea Sovietică, prin îndreptarea gândului către popoarele sovietice în frunte cu I.V. Stalin”.

Rezoluția adoptată la acest congres preciza că Comitetul Central al P.S.D. fusese mandatat „să predea partidul P.C.R.-ului”.

Unificarea celor două partide avea rolul de a spori numărul membrilor P.C.R. și de a întări puterea politică a acestui partid, care avea un număr restrâns de aderenți.

Șerban Voinea, ambasadorul român de la Berna¹¹⁰ și-a exprimat îndoielile privind fuziunea

¹⁰⁰ *Ibidem.*

¹⁰¹ *Ibidem.*

¹⁰² A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 1/1950, f. 175.

¹⁰³ *Ibidem.*

¹⁰⁴ *Ibidem.*

¹⁰⁵ Frunză 1990, p. 340.

¹⁰⁶ Frunză 1990, p. 341.

¹⁰⁷ Frunză 1990, p. 341.

¹⁰⁸ Frunză 1990, p. 341.

¹⁰⁹ Frunză 1990, p. 342.

¹¹⁰ Frunză 1990, p. 342.

celor două partide. El a dispus să se formeze o comisie reprezentativă, alcătuită din membrii celor două partide, pentru a analiza modalitățile prin care s-ar fi putut realiza unificarea.

Automat, presa a lansat o campanie de denigrare a liderului socialist, care a fost incriminat de „reacționarism”.

Congresul de unificare a fost precedat de o „curățire” generală. Incriminările și demascările activității reacționare „fasciste” sau „naziste” umpleau paginile ziarelor P.C.R.

Lichidarea P.S.D. – Titel Petrescu (Independent – *n.n.*) s-a făcut în aceeași manieră. „Scânteia” anunță că liderul acestui partid era deferit Tribunalului Militar pentru răspândire de manifeste subversive și că secretarul general al P.S.D. Independent dispăruse de la domiciliu. La sediul P.S.D.I. s-ar fi descoperit, de către organele Siguranței, manifeste însumând 884 de file, în scopul propagandei antidemocratice și antisovietice¹¹¹.

În 7 noiembrie 1947¹¹², în Piața Victoriei din Capitală se scandase deja „Stalin, Stalin”.

Semnarea Tratatului de prietenie și asistență mutuală româno-sovietică¹¹³, la Moscova, în februarie 1948, a consfințit totala subordonare politică a Partidului Comunist Român față de politica Kremlinului.

Delegația română la Moscova era prezentată sugestiv, în ordinea importanței politice a liderilor de partid. Dacă, până în acest moment, erau prezentați în presă liderii grupării Partidului Comunist Român însărcinați să preia puterea politică: Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu, de data aceasta ordinea prezentării liderilor comuniști români fusese modificată sugestiv.

În fruntea delegației române aflate la Moscova era prezentat Gheorghe Gheorghiu-Dej, treptat centrul de greutate al puterii contrabalansând importanța politică a celor trei menționați anterior, prin prezentarea frecventă a numelui Gheorghe Gheorghiu-Dej în fruntea unor liste de reprezentanți comuniști prezenți la diferite evenimente.

Confirmarea Moscovei¹¹⁴ la unificarea partidelor fusese acordată cu ocazia semnării tratatului sovieto-român. Doar după ce s-au asigurat că sunt în acord cu dezideratele lui Stalin și ale lui Molotov, reprezentanții Partidului Comunist Român au trecut la înfăptuirea concretă a unificării.

În intervalul 21–23 februarie 1948 s-a desfășurat congresul de unificare, prin care se consfințea o stare de fapt deja existentă, respectiv a ieșirii – din scena politică – a Partidului Social-Democrat¹¹⁵.

Ștefan Voitec¹¹⁶ sperase că, prin obediența cu care a aderat la propunerea de unificare venită din partea P.C.R.-ului, îi va rezerva un loc confortabil în plan politic.

El a adus un omagiu neprecupețit generalisim-ului Stalin, apelând la frazeologia consacrată pentru a-și dovedi totala supunere partinică¹¹⁷.

Congresul de unificare devine actul de naștere al Partidului Muncitoresc Român, noua denumire abordată de partidul născut din unificarea forțelor politice ale stângii democratice și socialiste existente anterior. Procesul de lichidare a opoziției politice se extinde sub aceleași lozinci și slogane demascatoare. Dușmanii de clasă, strecurați în rândurile muncitorimii, erau agenții unor puteri dinafară, care, prin acțiuni subversive, complotau, încercând să saboteze

¹¹¹ Frunză 1990, p. 344.

¹¹² Frunză 1990, p. 344.

¹¹³ Frunză 1990, p. 345.

¹¹⁴ Frunză 1990, p. 345.

¹¹⁵ Frunză 1990, p. 345.

¹¹⁶ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 6/1950, f. 56.

¹¹⁷ *Ibidem*.

munca cinstită a reprezentanților clasei muncitoare¹¹⁸. Lothar Rădăceanu a prezentat raportul referitor la proiectul de statut al P.M.R., culminând – în luarea sa de atitudine – cu elogiile obișnuite aici: nu există alt bastion al democrației și socialismului decât URSS; toate abaterile pe linie economică sau administrativă vor fi sancționate sever, până la excluderea din partid și trimiterea în judecată a celor vinovați – se arată în acest document¹¹⁹.

Circulara respectivă reprezenta opinia fermă a responsabilului, pe linie politică, cu problema agrară, Ana Pauker.

Deși desemnată de Moscova să coordoneze activitatea politică de destabilizare a României, după o perioadă de timp Ana Pauker începe să manifeste contradicții, în deciziile sale, chiar față de ideile pe care și le asumase la sosirea în țară¹²⁰.

Deși gruparea Ana Pauker-Vasile Luca-Teohari Georgescu-Iosif Chișinevschi-Miron Constantinescu-Emil Bodnăraș-Nicolae Ceaușescu au susținut, la Plenara C.C. al P.M.R., calea colectivizării, în scopul transformării socialiste a agriculturii, gruparea Ana Pauker-Vasile Luca avea o opinie diferită asupra modalităților de acțiune¹²¹.

Țărănimea era privită ca unul din principalii factori de producție și consum, pe linia recunoscută ca fiind categoric majoritară, printr-o politică economică a schimburilor comerciale între sat și oraș, urmând înfăptuirea treptată a colectivizării.

Industrializarea trebuia să preceadă colectivizarea, punând la dispoziția țăranilor unelte agricole necesare lucrării pământului, iar țăranii trebuiau încurajați, printr-o politică a prețurilor oferite pentru produsele agricole, să susțină economic clasa muncitoare și orașenii, în general, ca producția industrială să fie la înălțime.

Plenara C.C. al P.M.R. din 3–5 martie 1949 se integra în politica de control total al puterii politice de către un grup unipartinic, centru al puterii. Marea categorie țărănească trebuia subordonată, din punct de vedere economic, puterii politice.

Lipsiți de independența economică, țăranii-muncitori trebuiau să participe la transformarea socialistă a țării, al cărei punct nodal era transformarea socialistă a agriculturii. Acest proces a augmentat contradicțiile interne ale reprezentanților puterii politice.

O circulară adresată către toate comitetele regionale, raionale și către organizațiile de partid anunța că, „în vederea organizării de noi gospodării colective, comitetele regionale vor veghea pentru ca o serie de condiții trasate de la nivel înalt să fie respectate”.

Aceste condiții prevedeau ca noile gospodării colective să se constituie, exclusiv, pe baza unei trainice și stăruitoare munci de lămurire și de convingere și numai pe baza liberului consimțământ, în conformitate cu rezoluția Plenarei C.C. al P.M.R. din 3–5 martie 1949.

Anumiți activiști de partid și din aparatul de stat au recurs la mijloace de constrângere pentru a-i determina pe țăranii să se asocieze în G.A.C.-uri.

„Orice încălcare a principiului liberului consimțământ”¹²² sau „orice formă de presiune” de factură stimulată prin condițiile de trai era făcută prin oferta de hrană la prețuri accesibile muncitorimii.

De repetate ori, Gheorghe Gheorghiu-Dej¹²³ făcuse aluzii la politica agrară a Anei Pauker, afirmând – aluziv – față de Ștefan Voitec, redactor al cotidianului „Scânteia”, că „unii tovarăși nu vor să înțeleagă”, el situându-se pe poziția industrializării rapide prin sacrificarea clasei țărănești,

¹¹⁸ *Ibidem.*

¹¹⁹ *Ibidem.*

¹²⁰ Toma 2004, p. 241.

¹²¹ Toma 2004, p. 242.

¹²² Toma 2004, p. 242.

¹²³ Toma 2004, p. 243–244.

dusă la pauperizare prin cotele pe care trebuiau să le predea statului, cât și prin prețurile mici livrate pentru produsele agricole, rezultând – astfel – venituri crescute, cu care să susțină industrializarea.

Țăranii erau constrânși să-și unească pământurile în gospodării agricole colective, nemairămânându-le aproape nimic din recoltele proprii.

Campania de însămânțări din toamna anului 1950 relevă această scădere a veniturilor țăranilor, obligați să predea cotele, care reprezentau o parte a produselor proprii din recolta rămasă, încât abia și-au putut asigura existența, campania de toamnă surprinzându-i pe țăranii lipsiți total de mijloace financiare, cât și de rezerve proprii, pentru a-și asigura sămânța necesară campaniei de însămânțări.

Descurajați, trebuiau conduși spre concluzia că, prin cedarea proprietății asupra pământului, vor fi recompensați prin salariile oferite în acord cu munca depusă, deoarece nu puteau face față atâtor cheltuieli impuse pentru a-și lucra, în continuare, singuri pământul. Riscul de a nu putea cultiva suprafața de pământ din proprietate, urmând să fie lipsiți, în consecință, de mijloace de existență, trebuia să încurajeze decizia acestor țăranii de a se asocia în gospodării agricole colective.

Gheorghe Gheorghiu-Dej era partizanul colectivizării cu orice mijloace, ulterior urmând a se vedea cum se va exploata pământul colectivizat, cu ce unelte și cu ce brațe de muncă.

Ana Pauker¹²⁴ invitase presa să participe la o discuție dintr-o reuniune a Comisiei Agrare, din care făcea parte, și țăranii unui sat din apropiere de Călărași, care ceruseră înființarea de gospodării colective.

Ana Pauker precizase, cu această ocazie¹²⁵: „dacă unul s-a răzgândit după semnarea cererii de intrare în G.A.C., se putea retrage din colectiv”.

Dubla conducere, pe linie de partid¹²⁶ și pe linie de stat, a problemei colectivizării, prin faptul că Ana Pauker, secretară a C.C., răspundea de problema agrară pe linie de partid, în timp ce Alexandru Moghioroș, vicepreședintele Consiliului de Miniștri, răspundea de aceeași problemă pe linie de stat, a inclus respectarea liniei politice trasate prin intermediul consilierilor sovietici aflați în țară, respectiv impunerea colectivizării cu orice preț și cu orice mijloace.

Deoarece Ana Pauker se opunea metodelor samavolnice de constrângere a țăranilor, circulara C.C. transmisă Regionalei P.M.R. Timișoara purta amprenta intervenției sale directe.

Absența sa din țară¹²⁷, din iunie 1950 până spre sfârșitul anului, datorită intervenției chirurgicale la care a fost supusă la Moscova, a deturnat total prevederile acestei circulare.

Alexandru Moghioroș devenise, între timp, secretar al C.C. și a dictat politica de teroare înscenată contra țăranilor care opuneau rezistență colectivizării.

În ședința din 28 aprilie 1951 Ana Pauker, revenită în țară, a condamnat – categoric – practicile la care s-a apelat pentru constrângerea țăranilor. „Nu este voie să băgăm în colective oameni care nu sunt convinși să intre” – menționează Ana Pauker, cu acest prilej¹²⁸.

Ana Pauker a dat dispoziții¹²⁹ ca să se admită oricui să părăsească gospodăria colectivă, rezultând o stagnare în constituirea gospodăriilor colective în anul 1951.

* * *

¹²⁴ Toma 2004, p. 243–244.

¹²⁵ Toma 2004, p. 245.

¹²⁶ Toma 2004, p. 245.

¹²⁷ Toma 2004, p. 245.

¹²⁸ Toma 2004, p. 245.

¹²⁹ Toma 2004, p. 245.

Presa locală devenise instrumentul principal de propagandă al Partidului Muncitoresc Român.

Secretara organizației de bază a ziarului „Luptătorul Bănățean”, Maria Bodea, a efectuat o serie de demersuri prin care solicita explicații cu privire la mutarea ei de la ziarul respectiv, în producție. Cu ocazia denunțurilor înaintate Regionalei P.M.R., cât și C.C. al P.M.R., sunt dezvăluite aspecte ale funcționării interne a raporturilor din activitatea redacțională.

Ziariștii erau selectați pe baza activității politice în diferite sectoare de activitate. Nu aveau o calificare specială¹³⁰.

Maria Bodea a fost repartizată, la 1 octombrie 1949, prin decizia cadrelor județene de partid, la ziarul „Luptătorul Bănățean”. A deținut, inițial, postul de ajutor de administrator, ulterior înlocuind-o pe Schonberger Elena la sectorul recepționare a știrilor transmise prin AGERPRES. Schonberger Elena fusese transferată din redacție la Sectorul Verificare al Regionalei P.M.R.¹³¹

La 15 mai 1949 se mai aflase încă în producție, la Silvicultură, de unde a fost transferată la Consiliul Sindical Județean și din data precizată, 1 octombrie 1949, se prezentase la „Luptătorul Bănățean”.

Până la 1 mai 1950 s-a ocupat de Resortul Cadre, devenind secretară a organizației de bază a „Luptătorului Bănățean”¹³².

Ca urmare a noului transfer în producție, la Tehnolemn, fosta secretară a organizației de bază denunța deficiențele activității redacționale, interpretând decizia responsabilului ziarului, Câmpeanu, de a-i comunica faptul că Regionala P.M.R. hotărâse încetarea activității ei în presă și reîncadrarea în producție, în mod voit tendențios. „Ceea ce l-a făcut pe tov. responsabil de ziar să ia măsuri contra mea este faptul că am întrebuițat prea tare arma criticii în ședințele organizației de bază”, afirmase denunțătoarea. „Ziarul «Luptătorul Bănățean» n-a corespuns și poate nici acum nu corespunde întocmai unui ziar bolșevic, așa cum lupta noastră o cere în această etapă de construire a socialismului”¹³³.

Este denunțată originea mic-burgeză a ziariștilor, unii chiar membri de partid. „Sunt doar 3–4 tovarăși de origine muncitorească”, arăta denunțătoarea, ea fiind fiică de țărani mijlocași. Era epoca afirmării clasei muncitoare. Fosta ziaristă denunța, în continuare, județenei de partid că activitatea ziarului nu va merge spre bine atât timp cât la conducerea ziarului „nu va fi pus un muncitor”¹³⁴.

„La conducerea ziarului nu e nevoie să fie un filosof”, adăugase aceeași¹³⁵.

La ziar lucrau ziariști care fuseseră sancționați, chiar excluși din partid – ca Heisler Ludovic, cele două telefoniste Veis și Fuchs; în comparație cu ea, prin activitatea de 15 ani fără niciun fel de sancțiuni, totuși cei sancționați n-au fost îndepărtați de la ziar.

Bodea trăia o adevărată dramă. Deși urmase, cu fidelitate, linia partidului, s-a văzut înlăturată fără explicații. Calcule obscure i-au curmat ascensiunea politică. Vehiculând lozincile epocii, credea – cu naivitate – că va fi repusă în funcție. Avea origine sănătoasă, se achitase de sarcinile trasate, dovedise fidelitate față de cauza politică. Și atunci de ce fusese dată la o parte? Nu era un caz singular, de altfel. Ridicată din condiția umilă de fiică de țărani mijlocași la demnități publice la care nu putea aspira anterior, a crezut – sincer – că era epoca puterii clasei muncitoare¹³⁶.

¹³⁰ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – *Regiunea Banat*, d. 15/1950, f. 1.

¹³¹ *Ibidem*.

¹³² *Ibidem*.

¹³³ *Ibidem*, f. 2.

¹³⁴ *Ibidem*.

¹³⁵ *Ibidem*.

¹³⁶ *Ibidem*, f. 7.

Comitetul Regional P.M.R., printr-o adresă trimisă Comitetului Central, Secția Propagandă și Agitație de Presă, Sectorul presa din provincie, solicita aprobarea editării organelor de presă locală necesare activității politice. Se cere ca ziarul „Luptătorul Bănățean”, cotidian al Comitetului Regional al P.M.R. și al Sfatului Popular regional și orășenesc, să-și mărească numărul de pagini de la 4 la 6, format 47*32. Se propune aprobarea măririi tirajului, începând cu 1 iulie 1950, de la 18.000 la 25.000 de exemplare. Pentru organul local al Uniunii Patriotice Maghiare, „Szabad Szo”, se solicita aprobarea măririi tirajului de la 12.000 la 14.000 de exemplare și apariție bisăptămânală la 6 pagini¹³⁷.

În afară de ziarele menționate mai erau editate „Pravda”, organ al Organizațiilor culturale slave, care apărea într-un tiraj de 4.500 exemplare, și ziarele de limba germană: „Neuer Weg”, „Freiheit”, „Temesvarer Zeitung”¹³⁸.

Hertzberger critica, cu vehemență, un articol al ziaristului Sabău, care s-a abătut de la linia trasată. În articolul la care se face referire s-a strecurat o eroare. În loc de „admirația pentru URSS”, în paginile ziarului pus în circulație figura sintagma „administrația”. „Noi considerăm că este un act contrarevoluționar, dușmănos” – se pronunța liderul de partid, cerând anchetarea cazului¹³⁹.

Ziaristul Victor Budișteanu, din redacția „Luptătorului Bănățean”, devine subiectul altor denunțuri¹⁴⁰.

Soția ziaristului telefonase redacției, într-o zi, că soțul ei sosise acasă beat, la ora două noaptea. Precizase că mai avea și alte lucruri de relatat. Ulterior, s-a prezentat la Smolski, căruia i-a denunțat faptul că soțul ei o obligase să divorțeze. Soția a denunțat că motivul era dactilografa ziarului, Cecilia Pasovschi. Budișteanu a fost pus în discuția comitetului P.M.R. Budișteanu se pronunța, sincer, că voia să divorțeze¹⁴¹.

În 9 decembrie 1950, același sosise la redacție, anunțând că dactilografa va absenta și că era bolnavă. Arătând, precipitat, o telegramă care-l anunța că tatăl îi era pe moarte, se învoiește și pleacă, însoțit de compasiunea colegilor. Dar soția denunță, din nou, că totul era o minciună, el regizând primirea telegramei ca să poată pleca la București, cu trenul special, la Expoziția industrială, întâlnindu-se – la gară – cu dactilografa Pasovschi. Fotografii ziarului este trimis la București să afle adevărul. Robicsek află că cei doi participau, frecvent, la petreceri la un „tovarăș” din redacție, Tătaru Anastasiu. Budișteanu a acționat în ultimele săptămâni „obsedat de această tovarășă” – stabilește analiza cazului făcută în cadrul organizației de partid. Responsabilul ziarului consemnează că Budișteanu se făcea vinovat nu pentru infidelitatea față de soție, ci pentru că a indus în eroare organele P.M.R. Soția decepționată nu a reușit, prin șantaj, să-și readucă soțul înapoi. Urma să se decidă ce sancțiuni i se vor atribui acestuia pe linie de partid. Alergând la gară să-l oprească, soția nu a reușit să-l readucă la ea. Budișteanu i-a precizat că puțin îi pasă de partid, când, amenințându-l că-l va denunța organizației P.M.R., soția credea că-l va putea reține¹⁴².

Organizația de bază era, pentru unii, un fel de duhovnic. Șantajul cu denunțarea la partid era practicat pe scară largă. Acte de răzbunare, porniri vindicative, ură personală, frustrări, nefericiri, eșecuri sentimentale, etc., toate erau motive – pentru cei atinși de suferințe ascunse – să se adreseze partidului¹⁴³.

¹³⁷ *Ibidem*.

¹³⁸ *Ibidem*, f. 4.

¹³⁹ *Ibidem*.

¹⁴⁰ *Ibidem*, f. 2.

¹⁴¹ *Ibidem*, f. 3.

¹⁴² *Ibidem*.

¹⁴³ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – Regiunea Banat, d. 47/1950, f. 1.

Organizația de bază a P.M.R. din cadrul tipografiei „Gheorghe Doja” a fost restructurată. La 28 decembrie 1950, din partea raionului de partid, Arion Constantin l-a propus – ca secretar al organizației de bază – pe Biro Ștefan. Dar nu numai organizația de bază este restructurată. Un număr de 14 tipografi sunt transferați la Caransebeș. Ziarul local „Uzina și Ogorul”, editat la tipografia lugojană, urma să fie tipărit la Tipografia Regiunii Caransebeș¹⁴⁴.

Speranțele tipografilor, amenințați că nu vor mai avea de lucru, sunt legate de promisiunea Centrului Tipografic Timișoara, căruia îi era arondată tipografia lugojană, că vor fi aprovizionați cu lucrări de la Editura Tehnică. Dar dispozițiile Direcției Generale a Editurii Politice București anunță că lucrările Editurii Tehnice nu mai pot fi editate la filiale, ci doar în centrele regionale. Golurile în producție, lipsa hârtiei amenință muncitorii tipografi cu șomajul. În mijlocul personalului tipografic izbucnesc discuții, căutându-se vinovatul pentru situația creată. „Cu cât înainteză lucrările la Casa Scânteii, tipografiile de provincie își pierd însemnătatea” – este concluzia la care ajung muncitorii, pe baza zvonurilor colportate¹⁴⁵.

Urma desființarea tuturor tipografilor mici, rămânând o singură tipografie la centrele regionale. Centrul Poligrafic nr. 5, Filiala Lugoj, intră în lichidare¹⁴⁶.

Responsabilii de sectoare: Lupu Iosif de la „Culegere Manuală”, Dragomir Iosif de la Secția mașini și Nemeth Margareta, de la legătorie, calificați și rodați în munca lor, vor deveni „un plus de brațe de muncă”¹⁴⁷.

Colectivul de conducere al tipografiei, format din: directorul Cristea Ana, Zamfir Ioan – conducător tehnic, noul secretar al organizației de bază – Biro Ștefan, ca și Poleretzchi Alexandru și Erdosi Alexandru, vor deveni – de asemenea – „un plus de brațe de muncă”, controlul asupra presei și tipăriturilor impunând desființarea tipografilor mici și centralizarea activității de editare¹⁴⁸.

În anul 1949, ziarul oficial al P.M.R. atinsese, deja, un tiraj de 400.000 exemplare. Localul în care era instalată tipografia, preluat de Pamfil Șecaru, nu mai corespundea fluxului de producție al unui asemenea tiraj¹⁴⁹.

Redactorii „Scânteii” au arătat, într-o adresă către C.C. al P.M.R., situația precară a tipografiei. Ștefan Voicu, redactor-șef adjunct și Sorin Toma, redactor, au fost convocați la Gheorghe Gheorghiu-Dej¹⁵⁰.

Gheorghiu-Dej le-a comunicat că, fiind plecat la Moscova, i-a expus lui Stalin, personal, cererea redactorilor „Scânteii”. Stalin opinase că era necesar să se întocmească un plan mai amplu pentru retehnologizarea tipografiei cu utilaje competitive, care să fie eficiente cel puțin zece ani¹⁵¹.

Stalin aprobase dotarea cu utilajul tipografic corespunzător tipografiei „Scânteii”, dar nu numai atât, fiind de părere că toate ziarele, toate publicațiile centrale și editurile să fie reunite într-un singur local¹⁵².

Uniunea Sovietică furniza consultanții, prin specialiștii sovietici pe care-i puneă la dispoziție¹⁵³.

¹⁴⁴ *Ibidem*, f. 6.

¹⁴⁵ *Ibidem*, f. 8.

¹⁴⁶ *Ibidem*, f. 1.

¹⁴⁷ *Ibidem*.

¹⁴⁸ Toma 2004, p. 157.

¹⁴⁹ Toma 2004, p. 158.

¹⁵⁰ Toma 2004, p. 158.

¹⁵¹ Toma 2004, p. 159.

¹⁵² Toma 2004, p. 159.

¹⁵³ Toma 2004, p. 159.

Sorin Toma a fost trimis, nu după mult timp, la Moscova, cu documentația necesară și însoțit de doi specialiști, pentru soluționarea problemei unei noi tipografii. El urma să încheie un acord comercial pentru achiziționarea, în două tranșe, a utilajului tipografic. Un specialist sovietic urma să fie consultat pentru a întocmi o schiță a unui plan pentru utilizarea completă a unei tipografii moderne¹⁵⁴.

La Moscova, Sorin Toma a vizitat localul redacției „Pravda”. I s-au pus la dispoziție cataloage cu „utilajele tipografice fabricate în URSS”. A purtat tratative cu specialiștii sovietici. Specialiștii sovietici din cadrul Comerțului exterior au încercat să-l inducă în eroare, pentru a-l determina să accepte „mărfuri de calitate inferioară”, la prețurile celor de „calitate superioară”¹⁵⁵.

Construcția localului punea alte probleme. O comisie specială a fost formată în acest scop. Președintele comisiei era Gheorghe Gheorghiu-Dej și secretar – Vasile Luca, care deținea funcția de ministru de finanțe¹⁵⁶.

Fondurile de stat virate pentru construcția clădirii urmau să fie completate cu o subscripție națională, respectiv printr-o contribuție bănească „voluntară”, în realitate impusă¹⁵⁷.

Un colectiv de arhitecți, coordonați de Octav Doicescu, din care făcea parte și „talentatul arhitect” Horia Maican, a avut sarcina proiectării clădirii. Orientându-se după modelul clădirilor înalte din Moscova s-a ajuns, în final, la «Casa Scânteii». Mulți critici au descoperit că a fost imitat modelul Universității „Lomonosov” din Moscova. Proiectul inițial prevedea o altă înfățișare a «Casei Scânteii», care, după câte afirmase Sorin Toma, cel care a participat direct la etapele elaborării proiectului, datorită lipsei fondurilor necesare punerii în operă a proiectului inițial, clădirea rezultată era privată de elementele arhitectonice principale, care i-ar fi oferit valențe estetice singulare¹⁵⁸.

Dar ministrul Construcțiilor, Sălăjan, care susținuse – cu bunăvoință – acest proiect, murise. Noul ministru nu avea aceeași deschidere pentru realizarea integrală a proiectului inițial¹⁵⁹.

În luna mai 1951 s-a efectuat inaugurarea noii tipografii a „Scânteii”. Directorul general al «Casei Scânteii», Dumitru Hîncu, participase „cu entuziasm” la fiecare etapă a punerii în operă a planului noii clădiri. Acuzat de sionism, directorul Hîncu a fost destituit chiar în ziua inaugurării oficiale a «Casei Scânteii», deoarece la inaugurare urma să participe un reprezentant al ambasadei sovietice. Dispoziția trebuia respectată¹⁶⁰.

Bucuria editării primului număr al „Scânteii” la noua rotativă a fost umbrită de o altă directivă. Noul format al ziarului, începând cu paginația, titlurile, fondul articolelor, etc., toate trebuiau să imite modelul „Pravdei”. „Omul pe umerii căruia apăsa noianul de probleme administrative, organizatorice, financiare, tehnice, care izbutea – în ciuda dificultăților de tot felul – să facă față la orice, cu competență, spirit de inițiativă, devotament”, Dumitru Hîncu, membru de partid, a fost înlăturat printr-o simplă dispoziție telefonică¹⁶¹.

Acuzația de sionism care i-a fost adusă l-a exclus, definitiv, din viața politică¹⁶².

Era perioada în care Stalin se pronunțase, răspicat, împotriva sionismului mondial¹⁶³.

La 22 noiembrie 1951, cu caracter „Strict secret”, este transmisă o adresă Comitetului

¹⁵⁴ Toma 2004, p. 159.

¹⁵⁵ Toma 2004, p. 159.

¹⁵⁶ Toma 2004, p. 159.

¹⁵⁷ Toma 2004, p. 160.

¹⁵⁸ Toma 2004, p. 160.

¹⁵⁹ Toma 2004, p. 165.

¹⁶⁰ Toma 2004, p. 165.

¹⁶¹ Toma 2004, p. 165.

¹⁶² Toma 2004, p. 165.

¹⁶³ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – Regiunea Banat, d. 65/1951, f. 247.

Regional P.M.R. Timișoara, din partea C.C. al P.M.R. Apariția unor „gazete de uzină” și a unor foi volante, editate fără autorizarea emisă de Direcția Generală a Presei și Tipăriturilor, impunea verificarea urgentă, de către comitetele regionale P.M.R., a reprezentanților Direcției Presei și Tipăriturilor de la nivel regional și raional. Dacă la aceste verificări erau descoperiți „tovarăși necorespunzători”, comitetele regionale trebuiau să propună – prin intermediul Secției de Propagandă și Agitație a C.C. al P.M.R., înlocuirea acestora. „Această categorie de angajați nu puteau fi mutați, schimbați”, etc., decât cu aprobarea C.C.¹⁶⁴

Reprezentanților Direcției Generale a Presei „trebuiau să li se creeze condiții ca să-și desfășoare activitatea”, mai preciza același ordin¹⁶⁵.

O serie de publicații neautorizate, cu denumirile: „Siderurgul”, editată la Câmpia Turzii, „Cărbunele Păcii” de la Petroșani, „30 Decembrie” – care apărea la Arad, „Flacăra” de la Piatra Neamț, ofereau o concurență deja cunoscută ziarelor oficiale locale.

Nesupravegherea acestui fenomen putea induce publicarea unor ziare subversive, cu caracter opus politicii P.M.R. Fenomenul necesita o intervenție rapidă de stopare a unor astfel de inițiative.

* * *

Conform „Planului de muncă și măsuri” corespunzând anului 1950 (1 ianuarie- 31 decembrie 1950), activitatea Secției de Propagandă și Agitație era concentrată asupra unei probleme particulare a zonei de vest, accentul fiind pus pe comunele sârbești și cele de graniță din vecinătatea Iugoslaviei¹⁶⁶.

Metodele propuse pentru îmbunătățirea activității acestei secții prevedeau cuprinderea mării majorității a membrilor de partid din aceste teritorii în formele de învățământ politic.

Propagandiștii acestor zone vor fi instruiți conform planului de activitate, în cadrul unor cursuri speciale de perfecționare, în octombrie 1950¹⁶⁷.

Școlile de partid de trei luni vor include, în cadrul programelor de studii, câte o lecție despre „problema Tito”, până la 30 decembrie 1950¹⁶⁸.

Vigilența agitatorilor din zonele de frontieră împotriva „spionilor titoiști și a dușmanilor de clasă” trebuia întărită printr-un instructaj special¹⁶⁹.

La școala de o zi cu agitatorii, în 15 octombrie 1950, se va preda: „Importanța legii electorale”, iar în 12 noiembrie 1950 lecția: „Iugoslavia în mâna unor bande de spioni și asasini”¹⁷⁰.

Gazetele de perete vor prezenta caricaturi „antititoiste și antiimperialiste”, iar Societatea pentru răspândirea științei și culturii va organiza conferințe în cele 15 comune de frontieră¹⁷¹.

Se vor continua verificările, astfel ca elementele chiaburești și titoiste să fie excluse din echipele culturale ale căminelor culturale¹⁷².

Prin intensificarea muncii de propagandă și agitație, în comunele de frontieră se putea contracara influența titoismului. Propagandiștii trebuiau să organizeze adunări la căminele culturale, care să includă – pe ordinea de zi – „demascarea de chiaburi și titoiști”¹⁷³.

¹⁶⁴ *Ibidem.*

¹⁶⁵ *Ibidem.*

¹⁶⁶ A.N., S.J.T., fond P.C.R. – Regiunea Banat. Secția Secretariat, d. 1/1951, f. 1.

¹⁶⁷ *Ibidem.*

¹⁶⁸ *Ibidem.*

¹⁶⁹ *Ibidem.*

¹⁷⁰ *Ibidem.*

¹⁷¹ *Ibidem*, f. 4.

¹⁷² *Ibidem*, f. 5.

¹⁷³ *Ibidem.*

În anul 1950, planul de activitate prevedea îmbunătățirea muncii presei de partid. Presa locală trebuia să publice, zilnic, articole de demascare a lui Tito. De două ori pe săptămână erau inserate articole de demascare a chiaburilor¹⁷⁴. Corespondenții ziarelor locale trebuiau să participe la consfătuiri pe raioane, lunar. Conform planului, articolele de demascare a „clicii lui Tito”¹⁷⁵ au fost publicate în datele de: 22 octombrie 1950, 15 noiembrie 1950 și 17 noiembrie 1950. Prin înființarea unor ziare raionale la Sânnicolau Mic, la Sânnicolau Mare și Deta se putea activa mai eficient în domeniul propagandei antititoiste¹⁷⁶.

Vor fi cooptați „câțiva tovarăși cu muncă de răspundere în aparatul de stat”, care vor publica un total de 10 articole dedicate demascării lui Tito¹⁷⁷.

Până la 15 octombrie 1950 urmau să se constituie colectivele de ziariști care se vor ocupa, în mod special, de problema Tito¹⁷⁸.

În raportul de activitate asupra realizărilor din planul de muncă la problema Tito se arăta, la 29 septembrie 1950, că sarcinile care au fost trasate fostului comitet județean P.M.R. – de către C.C. al P.M.R. – au fost transmise comitetului regional P.M.R., continuându-se activitatea cuprinsă în planul pe anul 1950 și în perioada 20 iulie – 30 septembrie¹⁷⁹.

Întregul activ salariat al Regionalei P.M.R. a fost verificat, ca și activul de la raioane. Au fost verificate birourile organizațiilor de bază și după raionare¹⁸⁰. Cu ocazia acestor verificări au fost înlocuiți 653 de „tovarăși” cu alții, al căror trecut politic și al căror devotament față de clasa muncitoare corespundea cu cerințele¹⁸¹.

Aparatul de stat a fost verificat în întregime. 15 „tovarăși”, sosiți din partea diferitelor ministere, au fost prezenți pentru verificarea angajaților din cadrul aparatului de stat, pe linia ministerului de resort¹⁸².

Au fost identificați – la verificare – 65 de angajați cetățeni străini, dintre care 59 cetățeni iugoslavi. O parte a acestora au fost dovediți ca „dușmani ai regimului”, fiind excluși din muncă¹⁸³.

Ca urmare a sarcinii trasate de C.C. al P.M.R., privind sporirea vigilenței față de dușmanul de clasă și, în special, a titoiștilor, s-au făcut ample verificări ale întregului activ al organizațiilor de masă¹⁸⁴.

Din activul Uniunii Tineretului Muncitoresc au fost excluși 292 de activiști. Din Frontul Plugarilor au fost excluși 274 de activiști. De la Uniunea Femeilor Democrate din România s-au exclus 13 activiști, din cadrul A.R.L.U.S. – 60, de la Crucea Roșie – 80, de la Uniunea Populară Maghiară – 48 activiști și de la Organizația Slavă – 15. Au fost excluși și 48 de activiști ai Comitetului Democratic Evreiesc și 3 de la C.C.P.S.¹⁸⁵

Toți cei excluși trebuiau înlocuiți cu „tovarăși” cu origine socială sănătoasă.

* * *

¹⁷⁴ *Ibidem*, f. 6.

¹⁷⁵ *Ibidem*.

¹⁷⁶ *Ibidem*.

¹⁷⁷ *Ibidem*.

¹⁷⁸ *Ibidem*, f. 7.

¹⁷⁹ *Ibidem*, f. 85.

¹⁸⁰ *Ibidem*.

¹⁸¹ *Ibidem*.

¹⁸² *Ibidem*.

¹⁸³ *Ibidem*.

¹⁸⁴ *Ibidem*.

¹⁸⁵ *Ibidem*.

Obiectivitatea oricărei încercări de reconstituire a istoriei perioadei de trecere la regimul politic al „democrației populare” este instrumentul principal al investigației istorice.

Stalinizarea Republicii Populare Române s-a bazat pe ideologia importată de la Moscova, capitală a puterii sovietice comunist-bolșevice. Stalinismul a fost o ideologie în sine, în cadrul general al ideologiei comunist-bolșevice.

Trecerea bruscă de la mondenitatea snoabă a „micului Paris”, care se voia Bucureștiul interbelic, la centrala de stalinizare, care a devenit Capitala, s-a făcut nu fără aportul slugarnic al ideologilor autohtoni.

Iluzia unei intervenții salvatoare a SUA s-a perpetuat multă vreme și după ce „pragul” – reprezentat de perioada 1948–1950, – spre instaurarea deplină a construcției ideologice importate, a fost trecut.

Din perspectiva actuală, nu putem decât să privim cu compasiune spre cei care s-au sacrificat inutil în confruntarea dintre „vechi și nou”.

Revoluția ideologică a perioadei 1948–1950 a avut eroi și victime, dar și fideli purtători ai stindardului roșu, cu secera proletariatului țărănesc, cu care s-au secerat vieți, iluzii, destine, și cu ciocanul ideologic cu care s-au bătut, bine implementați în solul românesc, pilonii de susținere ai enormei construcții politice. A fost nevoie ca alte victime și alți eroi să smulgă acești stâlpi de susținere ai construcției politice comunist-totalitare, ca eșafodajul politic să se prăbușească în 1989.

Cu o populație care, conform unui document istoric pe care nu avem motive să-l incriminăm de inautenticitate, în proporție de 80% de sorginte rurală, proletariatul, clasa muncitoare – ca bază reprezentativă a puterii – s-a format printr-un accelerat transfer de la sat la oraș.

Idealizarea epocii interbelice este o rezultată a memoriei istorice, alterată de trecerea celor aproximativ 50 de ani de experiență totalitară.

Obiectivitatea trebuie să însoțească reconstituirea istoriei interbelice, cât și a perioadei comuniste.

Este adevărat că s-au extins practicile democratice, dar corupția, abuzurile, ambițiile politice, parvenitismul, oportunismul au tensionat istoria interbelică.

Industrializarea forțată a fost una dintre componentele ideologiei staliniste. Industrializarea a alungat pitorescul car cu boi care trecea pe drumurile prăfuite ale satelor românești, din existența țăranilor români.

Transferați la orașe, țăranii au îngroșat rândurile clasei muncitoare, în stadiul de analfabetism și ignoranță în care se aflau, mulți dintre ei preluând controlul puterii politice locale în orașele și satele republicii populare.

S-a găsit o scuză pentru entuziasmul, de multe ori sincer, al acestor eroi ai clasei muncitoare. Pentru o mare parte a acestor oameni umili, care trăiau încă în Evul Mediu în secolul XX, o locuință la bloc și un loc de muncă într-o fabrică au devenit marile binefaceri ale comunismului. Că, mai târziu, prețul pentru aceste minore binefaceri l-a plătit, câțiva zeci de ani, o națiune întregă, nu este mai puțin adevărat.

Bibliografie

Surse

Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș, fond *P.C.R. – Regiunea Banat*.

Arhivele Naționale, Serviciul Județean Timiș, fond *P.C.R. – Regiunea Banat. Secția Secretariat*.

Cărți

Frunză 1990 = Victor Frunză, *Istoria stalinismului în România*, București, Editura Humanitas, București, 1990.

Oțetea (coord.) 1972 = Andrei Oțetea, *Istoria lumii în date*, Editura Enciclopedică Română, București, 1972.

Toma 2004 = Sorin Toma, *Privind înapoi. Amintirile unui fost ziarist comunist*, Editura Compania, București, 2004.

